

ОБЩОТО И ИНДИВИДУАЛНОТО В СЪДБАТА НА СТАРИТЕ ВАРНЕНСКИ АРМЕНЦИ ПО КНИГАТА „ПОРТРЕТИ“

Жаклин Бодурова

Резюме: докладът разглежда общите черти между личностите – морал, амбиция, постижения, бит, обществени прояви, престиж, и индивидуалното им развитие с техните особености – различни професии, различни житейски пътища, съдби и други.

Ключови думи: геноцид, арменски личности, съдби.

В навечерието на 100-годишнината от Геноцида, извършен над арменците излезе от печат моята книга „Портрети“, която съдържа разкази за професионалния и житейски път на тридесет и трима арменци и три рода. Замисълът се изразява в това да възкреся личностите на арменската интелигенция, дала своя принос в град Варна, в някои случаи в други градове или в чужбина, за да не потънат имената им в забвение, да ги представя пред българската общественост и да оставя в наследство на идните поколения техния житейски път за значим образец за родолюбие, за висок професионализъм и отдаденост, както и да осветля паметта им. Като достойни синове и дъщери на арменския народ, те са осъзнали истинските морални ценности, надраснали са поколението на еснафщината и тесногърдието. Личности, които поставят на първо място ценностите като образование, работа върху интелекта на самия човек, избор на професия и интереси, които са искали да бъдат полезни на хората около себе си и естествено създаването на семейство и деца – един продуктивен процес, който само оформя пълноценно живота им. В моята книга упоменавам и наследниците на всички тези личности, тяхното развитие и реализиране. Отделна глава посвещавам на наши съвременници, постигнали успехи в настоящето като Раймонд Томасян, Саркис

Закарян, Анна Халамян, Такухи Минасян и Силви Закарян.

Всяка личност е разгледана под различен ъгъл, представена с индивидуален психологически портрет, който е създаден спрямо обстоятелствата, поднесени от съдбата и начина на преодоляването им. Всеки от тях е със своята професионална изява в обществото или успешна реализация извън страната – Цариград, Бейрут, Париж, Франкфурт, Бостън, Лондон. Възпитаници на някогашните чуждестранни колежи: Френският девически колеж „Saint Andre“ и Германската частна прогимназия „Deutsche schule“ в град Варна, както и Арменският колеж на мъхитаристите в Пловдив, по примера на българските студенти след Освобождението, арменските младежи продължават да следват в университетите на страните от Западна Европа. Формираната интелигенция сред арменската общност отдава своя принос за прокарване на новия път за развитие и просперитет във всяка една област на страната – здравеопазване, строителство и архитектура, градоустройство, култура, музика и изкуство. Същата представлява ярък пример за това, че след себе си всеки трябва да остави това, което е успял да сътвори през живота си.

Докладът съдържа животоописания на съответните личности, подразделени в отделни групи: завършили чуждестранните

колежи в България до 1944 год., завършили висше образование в чужбина, посветили се на професионална дейност и преуспели в България, както и в чужбина, създали съвременни поколения, които са достойни техни продължители и активно включили се в обществения живот.

В сферата на медицината се ориентирват 12 души от общо разгледаните 33 души. Предполага се, че по онова време, арменците, които са имали възможността да продължат образованието си, са предпочитали да изберат медицината от гледна точка на най-хуманната и просперираща професия.

Завършват чуждестранните колежи /Френски девически колеж „Saint Andre“ в град Варна, Германска частна прогимназия „Deutsche schule“ в град Варна и Арменски колеж на Мъхитаристите в град Пловдив/ през периода 1878÷1944 год.:

- Съор Мари Норбер Пюзантян е възпитаничка на Френски девически колеж „Saint Joseph“ в град София; завършва през 1934 год.
- Проф. Арам Хрант Берберян-Датев е възпитаник на Германска частна прогимназия „Deutsche schule“ в град Варна.
- Проф. д-р Роза Сетрак Гахниян-Мирчева е възпитаничка на Френски девически колеж „Saint Andre“ /в превод: „Свети Андрей“/ в град Варна, където учи до 1944 год. След политическите промени в България на 09.09.1944 год., се налага да завърши последната учебна година в престижната Девическа класическа гимназия през 1945 год.
- Д-р Серапи Сетрак Гахниян-Хаджолян е възпитаничка на Френски девически колеж „Saint Andre“ в град Варна; завършва през 1942 год.
- Левон Крикор Сандаджиян е възпитаник

на арменския колеж „Мъхитарян“, където учи до 1939 год. и германската частна прогимназия „Deutsche schule“ /„Дойче Шуле“/ в град Пловдив през периода 1940÷1944 год. След политическите промени в България на 09.09.1944 год., поради закриване на немското училище, се налага да продължи във Втора мъжка гимназия в град Пловдив, в полукласическият отдел, която завършва с отличие през 1946 год.

- Д-р Арис Нерсес Папазян е възпитаник на Германска частна прогимназия „Deutsche schule“ в град Варна. Той учи до 1935 год. и от девети клас се премества в класическия отдел на Държавната Мъжка гимназия „Цар Фердинанд I“ в град Варна, където му предоставят отлична подготовка и основа да продължи образованието си в областта на медицината и завършва през 1939 год.
- Анахид Нерсес Кеворкян е възпитаничка на Германска частна прогимназия „Deutsche schule“ в град Варна. Тя се налага да се премести във Френския девически колеж „Saint Andre“ /в превод: „Свети Андрей“/ в град Варна след политическите промени в България на 9 септември 1944 год. и завършва през 1946 год.
- Анна-Анахид Хрант Макарян-Папазян е възпитаничка на Германска частна прогимназия „Deutsche schule“ в град Варна; завършва през 1941 год.
- Арменухи Харутюн Хачмерян-Рафаелян е възпитаничка на Френски девически колеж „Saint Andre“ в град Варна; напуска училището през 1921 год., поради финансови причини.

Завършват висше образование в чужбина през периода 1878÷1944 год.:

- Съор Мари Норбер Пюзантян следва теология в Марсилия /Франция/ и

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА ВАРНА

завършва висше богословско образование през 1939 год.

- Д-р Бердж Саркис Хаджолян завършва медицина във Виена /Австрия/ през 1927 год.
- Д-р Арис Нерсес Папазян започва да следва медицина в град Инсбрук /Innsbruck/, Австрия през периода 1941÷1944 год. Поради Втората световна война, той завършва Медицинския факултет към Софийския университет след успешно издържани 6 семестъра в чужбина. Дипломира се през 1948 год., защитавайки дипломна работа с дисертация на тема: „Взаимоотношения между дишането и кръвообръщението с оглед на клиниката“. Защитава специализация по клинична лаборатория в ИСУЛ-София през 1956 год.
- Д-р Харутюн Степан Папазян завършва зъболекарство в Сорбоната в Париж, Франция през 1896 год.
- Д-р Ашхен Гарабед Папазян завършва зъболекарство в Университета в град Одеса, Русия през 1914 год.
- Д-р Зварт Аведис Манукян завършва зъболекарство в Цариград, Турция през 1938 год.
- Д-р Серапи Сетрак Гахниян завършва зъболекарство в Медицинския факултет към Софийския университет, където се дипломира около 1947 год.
- Д-р Каприел Хованес Чолакян завършва зъболекарство в Полша през 1946 год.
- Хайг Барон Баронян завършва фармация в град Грац /Graz/, Австрия през 1934 год.
- Инж. Хрант Ованес Бакляян завършва строително инженерство в град Гент /Ghent/, Белгия през 1932 год.
- Назели Оханес Мераметджиян-Папазян завършва детска педагогика и пиано във Висшето училище „Хрипсимян“ в Цариград през 1911 год. след блестящо

издържани изпити. Тя получава диплом за Директор на детска и предучилищна градини, подписана от Арменска Епархия в Адрианополис.

Двама съвременници в сферата на музиката:

- Саркис Харутюн Закарян през 1993 год. /на 15 години/ печели стипендия и е поканен да продължи обучението си в Музикалното училище „Purcell“ в Лондон. След това се дипломира в Кралската Академия по музика с отличие и продължава кариерата си в Лондон като пианист и преподавател. В по-нататъшното му развитие като музикант, той е благодарен на професори като Патси То, Мария Курчио и Доминик Мерле, с които има възможност да работи по време на обучението си в Лондон, както и със световни музиканти като Дмитри Башкиров, Чарлс Роузен, Фу Цонг и Клод Франк. От тях получава много ценни съвети по време на специализацията му в град Комо, Италия.
- Силви Харутюн Закарян е професор по класически ударни инструменти. След дипломиране в Музикалното училище в родния си град, тя завършва Кралския колеж по музика в Лондон /the Royal College of Music in London/. Заминава за Бостън, столица на щата Масачузетс в САЩ, където защитава магистратура в Консерваторията /Master's Degree in Marimba Performance from The Boston Conservatory/.

Посветили се на професионална дейност и преуспели в България:

Духовни лица:

- Свещениците Дер Апрахам Мелконян /Нерсес/ и Харутюн Апрахамян /Папазян/. Консули:
- Степан ефенди Алексан Каязаде – първият консул на Италия и Сардиния за

град Варна.

Професори:

- Проф. Арам Хрант Берберян-Датев е композитор, диригент, педагог и общественик с разностранна творческа дейност. Отдал живота и силите си за развитието на културата на Варна. Член на Съюза на българските композитори. Носител на много номинации и награди в България и извън нея – като Германия, САЩ и други.
 - Проф. д.м.н. Гарабед Капрелян Хусебикян – основните му научни разработки са в областта на острите вирусни и бактериални респираторни заболявания. Ръководител на катедра по микробиология и вирусология от 1972 год. Декан на Медицински факултет-Варна и Ректор на ВМИ-Варна /1977 ÷ 1983 год./.
 - Проф. Гарабед Сахак Мумджиян е създател на Катедра по топлоядрена енергетика в Технически университет – София, почетен професор на Технически университет – Варна, декан на катедра ЕМФ във Висшия Машинно-Електротехнически институт „Владимир Илич Ленин“ – София през периода 1978 ÷ 1985 год.
 - Проф. д-р Роза Сетрак Гахниян-Мирчева започва академична кариера като редовен докторант в катедра „Фармакология, токсикология и обща терапия“ през 1952 год., назначена е за хоноруван асистент в същата катедра през 1956 година /вече в самостоятелно обособения Висш ветеринарномедицински институт в София/, става асистент през 1958 год., старши асистент през 1961 год., главен асистент през 1965 год., доцент през 1971 год. и професор от 1981 год. В периода 1989 ÷ 1991 год. тя е ръководител на катедрата към Ветеринарно-медицинския факултет на Тракийския университет, член на бюрото и национален координатор за България в Европейската асоциация по ветеринарна фармакология и токсикология.
- Лекари:
- Д-р Бердж Саркис Хаджолян е акушер гинеколог и онколог. Създател на Онкологичен диспансер в град Варна и първият негов главен лекар до пенсионирането му през 1961 год. Основател на организираното онколечение в град Варна и региона.
 - Д-р Арис Нерсес Папазян е специалист по клинична лаборатория. В професионалната си кариера достига до заведущ клинична лаборатория в Инфекциозна болница, където се посвещава от 1963 до 1980 год. Открива профил „Медицински лаборант“ към Техникум за медицински сестри в град Варна през 1963 год. Негово дело е обзавеждането на лабораторията за индивидуална работа на курсистките. Той преподава по клинична лаборатория и вътрешни болести. През периода 1973 ÷ 1989 год., практикува в клиничната лаборатория на санаториума към М.Н.З. /Министерство на Народното Здраве/. Един от първите лекари, който откри частна клинична лаборатория непосредствено след промените на 10 ноември 1989 год. През годините на неговата медицинска практика неговото име служи като гарант, че всяко едно лабораторно изследване, под което е поставен неговия подпис не подлежи на проверка.
 - Д-р Арменак Гирагос Елмаджиян е интернист и кардиоревматолог. През периода 11.11.1961÷01.10.1981 год., той е ординатор в отделението по БМП /Бърза Медицинска Помощ/ в Окръжна болница

в град Варна, ординатор в отделението по ВО /Вътрешни болести/ и се премества в Първостепенна клинична болница – Варна, завеждащ ревмокардиологичен кабинет при Ученическа поликлиника – Варна и ординатор в ОАРИЛ /Отделение по анестезиология, реанимация и интензивно лечение/. На 01.10.1981 год. е назначен в качеството си на специалист по вътрешни болести и кардиоревматология безсрочно за завеждащ I кардиологично отделение в Клиничен санаториум на Министерството на народното здраве в района на „Златни пясъци“ – Варна.

- Д-р Марица Ервант Бабилян е очен лекар и хирург. Защишава специалност по очни болести в ИСУЛ-София през 1968 год. и втора специалност – детски очни болести през 1969 год. Назначена е за завеждащ детско отделение при Специализираната очна клинична болница в град Варна, където остава до 1987 год., когато се пенсионира.

Зъболекари:

- Д-р Харутюн Степан Папазян получава Позволително № 5114 от 27.11.1898 год. за свободно практикуване на зъболекарството в Царство България, издадено от Директор на Дирекция. Включен е в Списъка на зъболекарите в Царство България към Варненска колегия. Той е първият дипломиран зъболекар в град Варна и седмият в Царство България след Освобождението. Носител е на Орден на Червения кръст за дейността си като доброволец в болницата през войните 1913 ÷ 1915 год.
- Д-р Ашхен Гарабед Папазян получава Позволително № 6129 от 14.06.1914 год. за свободно практикуване на зъболекарството в Царство България, след като издържа установения от закона по

онова време проверочен изпит /Colloquium/, тя. Включена е в Списъка на зъболекарите в Царство България към Варненска колегия. Тя открива зъболекарски кабинет на ул. „Иван Вазов“ № 2 в град Варна, където установява практиката си.

- Д-р Зварт Аведис Манукян придобива право за свободно практикуване на зъболекарството в Царство България, след успешното приключване на установения от закона по онова време колоквиум /Colloquium/. Започва да работи на частна практика в град Варна, която упражнява до 1948 год. В общественния сектор е назначена на работа в Първа градска поликлиника на общ профил през 1949 год. През 1950÷51 год., а тя се премества в Окръжна болница, където работи до 1970 год., след което се пенсионира.
- Д-р Каприел Хованес Чолакян е виден стоматолог в град Варна и околностите му. Завеждащ Ортопедично отделение към Стоматологична поликлиника – Варна.
- Д-р Агоп Гарабед Бейлерян е стоматолог-хирург. Завършва ВИНС /Висш Институт за Народно Стопанство/ в град Варна, специалност „Финанси и кредит“ през месец януари 1955 год. След кратък стаж във Финансов отдел – Варна, започва да следва стоматология във Факултета по дентална медицина към Висшия медицински институт в София. Дипломира се през 1961 год.

Фармацевти:

- Хайг Барон Баронян е магистър-фармацевт. Назначен е за вътрешно аптечен контрол /ВАК/ към Аптеки № 3, № 4, № 8, № 12 и № 24. В професионалната си кариера достига до подполковник и началник на медицинско снабдяване към ВМФ. Основава профил

„Помощник-фармацевт“ към Техникум за медицински сестри в град Варна през 1961 год., влагайки цялата си енергия, с огромно желание и прецизност създава учебен кабинет по технология на лекарствените средства по австрийски образец.

Музиканти:

- Киркор Оханес Киркоров записва хорово дирижиране в Московската консерватория по предложение на Министерството на културата през 1959 год., която завършва през 1962 год. в класа на народния артист на СССР проф. Владислав Соколов. Диригент към Ансамбъла на Строителните войски, от 1962 год. е главен диригент на Ансамбъла на Българската народна армия и от 1972 год. до пенсионирането си ръководи музикалната дейност в българската армия. През 1970 год. българският парламент го удостоява със званието „Заслужил артист на Народна република България“.

Археолози:

- Ара Маргос Минегъозян е археолог и историк, посветил изследователската си дейност в Североизточна България. Най-голямото му откритие са мезолитните кремъчни сечива, които са първите в България, намиращи се в м. Побити камъни, близо до град Варна. Разкрива старата арменска църква „Сурп Степанос“ в Провадия и няколко късносредновековни църкви в Разградско. Подробно се занимава и изследва съдбата на изчезналата арменска колония в Провадия. Той отбелязва, че първите арменци се установяват в Провадия през 1605 год. от град Кафа /дн. Феодосия/, разположен на Кримския полуостров.

Архитекти и строителни инженери:

- Арх. Варужан Кехам Маноян в съавторство с арх. Константин Бойчев

проектира жилищен комплекс „Чайка“ /1961÷1962/ и група жилищни блокове по бул. „Цар Освободител“ /1960/. През този период самостоятелно изработва градоустройствени разработки: ЗРП на кв. „Галата“ – Варна /1958/ и ЗРП на кв. „Виница“ – Варна /1958/. Създава множество градски обекти, включващи застрояване, изграждане на инфраструктура и предвиждане на комуникации, озеленяване и благоустрояване: ж.к. „Владислав Варненчик“ /1968÷1971/ като ръководител на колектива „14-ти подрайон“ на град Варна /1965/, „18-ти подрайон“ на град Варна /1966/, реконструкция на централния градски площад „9-ти Септември“ /днес „Независимост“, 1975/, пешеходната зона по бул. „Ленин“ /днес бул. „Княз Борис I“, 1976÷1977/, реконструкция на пространството около Партийния дом /днес Община Варна/ и Окръжния музей /днес Археологическия Музей, 1981÷1982/ в съавторство с инж. Кольо Генчев, обемно-пространствено и комуникационно решение на бул. „Червеноармейски“ /днес бул. „Приморски“, 1985/. Той проектира и обществено-административни сгради и комплекси: сградата на Горското стопанство в Балчик и туристически комплекс „Георги Петлешков“ през 1972 год. в съавторство с арх. Стоян Христов, ресторант „Трите воденици“ /1971/, разположен в живописната местност „Батова“, на 18 км от град Варна. През периода от 1975 до 1980 год., той е Главен архитект на Варна.

- Арх. Мъгърдич Кеворк Рафаелян изработва градоустройствения план на Морската градина, Стадиона /обществен обект с национално значение, който функционира и до днес/ и жилищния

комплекс „Братя Миладинови“ в град Бургас. В екип участва в изработването на Генералния градоустройствен план на града, на жилищния комплекс „Толбухин“ /сега „Лазур“/ и жилищен комплекс „Пенчо Рачев Славейков“. В град Пловдив през периода 1961÷1963 год., един от по-значимите му обекти е проектирането в екип на жилищен комплекс „Младежки хълм“.

- Инж. Хрант Ованес Бакляян е инженер-конструктор. През 1947 год. е началник на осма пътна строителна секция в град Царево, където проектира и ръководи строежа на пътищата между Царево и Резово и Царево – Малко Търново. На 8 февруари 1947 год. Министерство на обществените сгради, пътищата и благоустройството го назначава в Държавно Строително Обединение – Бургас за ръководител на група обекти I-ва категория районен технически ръководител. През 1955 год. той е признат за рационализатор. Рационализацията му представлява нов начин за фундиране на комини, с която той прави годишна икономия на пари. Укрепителните съоръжения, които той прави по време на неговата професионална практика са следните: 1. Укрепително съоръжение на морския бряг пред здравния санаториум между с. Влас и курорта „Слънчев бряг“; 2. Укрепителни съоръжения в град Несебър и в квартала, площадка и хелинг на рибарските лодки и паркинг за моторни коли до провлака на града откъм южната страна на крепостната стена; 3. Цялостното укрепване на южното крайбрежие на град Поморие и изграждане на крайморския парк „Яворов“; 4. Укрепване и заздравяване на бреговата ивица на къмпинг „Европа“ край град Поморие; 5. Цялостно

укрепване на плажната ивица на град Бургас; 6. Укрепителни съоръжения на крайбрежната ивица на индустриалния квартал на град Бургас за предпазване от разрушение на индустриалната железопътна линия; 7. Укрепителни работи по южното крайбрежие на стария град Созопол за прокаране на главния колектор на канализацията на града и 8. Кейовата стена на северната част на същия град. През 1956 год. е назначен на работа в Проектантска организация като групов ръководител.

Икономисти:

- Левон Крикор Сандаджиян завършва ВИНС „Димитър Благоев“ и е разпределен в завод „Васил Коларов“ – Варна на длъжността старши плановик през 1953 год. Доказвайки се като добър специалист, той е бързо повишен в службата си. От длъжността Началник ОТРЗ, го преназначават Началник „Производствен отдел“, където на тази длъжност назначават само инженери за по няколко месеци. Левон Сандаджиян е първият икономист, който заема този пост в продължение на две години. След това, той става началник научна организация на труда, производството и управлението по усвояването на лиценза „Перкинс“. Избран е за председател на стопанския съвет на завода. През 1974 год., той е назначен в Радиозавода като началник ОТРЗ. През 1980 год. той е преназначен за завеждащ Финансово-икономическия отдел на ОС на БСФС до пенсионирането му през 1987 год.
- Крикор Саркис Каратерзиян завършва Техникума по Индустриална химия и специалност стокознание във Висшия Институт за Народно Стопанство /ВИНС/ в град Варна през 1961 год. Разпределен е на стаж в Млекоцентралата в град Добрич

като стоковед. Поради това, че не желае да напусне родния си град, той започва да работи в Консервния комбинат „Янко Костов“ – Варна в Западна Промислена Зона /ЗПЗ/ като общ работник. Забелязват качествата му и след три години го назначават за технолог в предприятието. Впоследствие се издига до началник-смяна, ОТК и в професионалната си кариера достига до Председател на Управителния съвет.

Преподаватели:

- Назели Оханес Мератмеджиян-Папазян е учител, възпитател и общественик. Възползвайки се от педагогическото си образование, получено в Цариград през 1911 год. и натрупания практически опит в детските градини и начални класове в Цариград, Одрин и Бандърма, Назели Мератмеджиян-Папазян продължава да практикува професията си и в новата родина. Събира арменски деца от всички частни чуждоезикови училища и колежи в града и им преподава уроци по литературно-книжовен арменски език. През неделните дни, тя прави сбирки, на които събира същите тези деца около себе си и като тяхна майка им предава възпитание, въпреки многобройните си семейни ангажименти. По този начин възстановява ролята си на възпитател, с която е известна някога в арменските детски и предучилищни градини в Турция.
- Мариам Крикор Яъджиян-Бохчалян е учителка по математика и физика. Директор в основно училище „Димчо Дебелянов“ и Зам.-директор основно в училище „Стефан Караджа“. Първата учителка по математика на осмокласниците в град Варна, когато Министерството на образованието приема със Закон в основните училища

обучението да продължава до осми клас, включително. Това се въвежда първоначално в ОУ „Димчо Дебелянов“.

- Анна-Анахид Хрант Макарян-Папазян завършва Полувисшия Институт за детски учителки в град София през 1947 год. Тя се посвещава на педагогическата професия три десетилетия през периода 1947 ÷ 1977 год. Поради перфектното владеене на немски език на нея е поверено да преподава немски език на децата в детската градина и получава I-ви клас квалификация.

Пощенски служители:

- Гарабед Харутюн Папазян завършва лицей в Цариград, усвоявайки тънкостите на френския литературен език. Постъпва на служба като телеграфист в град Варна през 1868 год. в турското телеграфно управление. След това е служител във външния отдел на Шуменската телеграфопощенска станция, където е повишен за началник станция в град Шумен. Той е старши телеграфист в т.п. станция – Варна след Освобождението. След това става първият Началник на т. п. станция в Двореца в Евксиноград при Н. В. Цар Фердинанд.

Изкусни занаятчии:

- Арменухи Харутюн Хачмерян-Рафаелян е изкусна и просперираща килимарка. Овладева до съвършенство техниката за ръчно изработване на тип персийски килими. През 1927 год., в град Варна създава килимарска работилница за петнадесет работнички. През 1930 год., тя се явява на изпит и получава майсторско свидетелство по килимарство от Варненската търговско-индустриална камара. Провъзгласена е за майстор по килимарство. През 1931 год., в град Айтос създава работилница, за персийски и котленски килими, който продължава

своята дейност до национализацията на 23 Декември 1947 год.

- Гирагос Крикор Елмаджиян е стругар, майстор монтьор в ДИН „Вулкан“ – град Варна за изработка на метални изделия. В своята професионална кариера достига до началник на експериментална база през месец декември 1959 год. Въпреки, че е със завършен трети клас, заради доказаните си технически познания и умения е признат и повишен на длъжността Старши инженер на 1 декември 1960 год. Удостоен за лауреат на Димитровска награда и рационализатор, награден за заслуги с Димитровска награда и с часовник, на гърба, на който е записано „национален съветник на национализацията, 1961 година“.

Фабрикантите:

- Братята Лудвиг Киркоров Партамян и Агоп Киркоров Партамян са собственици на Акционерно Дружество „Партамянови“ за производство и търговия на металически изделия, създадено на 01.04.1933 год. То продължава своята дейност и след 09.09.1944 год. до национализацията му на 23.12.1947 год.
- Вахан Енгибаров е утвърден варненски индустриалец. Производител на готварски и отоплителни печки с марка „Е“. Собственик на металолеярна фабрика „Струг“ за ремонт на разни машини от 1929 год. и производство на печки от 1937 год. На 23.12.1947 год., същата е национализирана от държавата.

Преуспели в чужбина през периода 1878÷1944 год.:

- Калугерката съор Мари Норбер Пюзантян /Бейрут, Ливан/ е преподавател по френски език и математика във Френският девически лицей в Бейрут /Ливан/. Всички финансови дела

„минават“ през нейните ръце. Издигната е бързо в йерархията и достига до поста на зам.-директор на лица.

- Назели Оханес Мераметджиян-Папазян учителства в град Бандърма през 1911 год. в продължение на една година, ръководейки първоначален курс с три възрастови групи. Завръщайки се в град Цариград, там работи като детска учителка в арменската детска градина „Нарегян“ и преподава пиано. С нейната подготовка и изпълнителност членовете от Църковното настоятелство често пишат за нея в местните вестници. По време на Балканската война тя е принудена да се завърне в град Одрин, където учителства до края на Първата Световна война, когато се установява да живее в България, спасявайки се по време на кланетата над арменците.

Преуспели в чужбина през периода 1944÷1990 год.:

- Мъгърдич Кеворк Рафаелян заминава на специализация в Париж /Франция/ през 1969 год., където се реализира като архитект и работи до пенсионирането си. Проектира предимно жилищни кооперации и еднофамилни къщи, изработва квартално-застроителни планове.
- Анна Халамян се реализира като оперна певица в Операта във Франкфурт /Германия/ и работи от 1980 год. в продължение на 27 години. Има и солистични изяви на сцената. През 1991 год., тя създава галерия в Sachsenhausen в град Франкфурт на Майн, която поддържа в продължение на 12 години. Работи с немските художници: Дитрих Клинге, Ернст Хекелман, Рихард Фогл, Хари Майер, Щефан Вемайер и Маркус Зендлингер. За целта, се свързва и с български художници: Милко Божков,

Десислава Минчева, Ванко Урумов, Стоян Цанев, Светлин Русев, Ивайло Мирчев, Димо Колибаров, Мария Чакърова, Росен Донев и Емил Попов.

Преуспели в чужбина след 1990 год. до наши дни:

- Такухи Левон Минасян е успяла българска емигрантка в Лондон, където започва работа като одитор по компютърни програми към англоезичния всекидневен бизнес вестник „Файненшъл Таймс“ /„Financial Times“/, с международно призната висока репутация и специализиран в разработването на икономически и финансови теми, и днес, тя се е реализирала като графичен дизайнер в компания „Инвенторлинк“ за лицензиране на маркетинг и изобретения.
- Пианистът Саркис Харутюн Закарян преподава в музикалните департаменти на две известни английски училища в Лондон. Бил е асистент и преподавател в Кралската Музикална Академия в Лондон. Понастоящем е поканен да изнася майсторски класове на фестивали в Англия и в чужбина. Умело комбинира изпълнителската и преподавателската дейност.
- Силви Харутюн Закарян е професор по класически ударни инструменти. Директор на Лятна Академия към Уинчестърската общност /the Winchester Community Music School/, Conservatory faculty of Longy School of Music of Bard College и лектор в Офисът за Изкуства към Харвардския Университет /the Office for the Arts at Harvard University/, Декан на факултет към Музикално училище за духови, медни и ударни инструменти.

Създали семейство, чиито наследници са изтъкнати и достойни продължители на тяхното професионално и обществено дело:

- Свещеник Нерсес Мелконян. Неговите наследници са дългогодишни активни общественици – родолюбци, както и изявени интелектуалци в избраните от тях професионални сфери. Показателен е факта, че трима от правнуците му са завършили Арменския колеж „Мурад-Рафаелян“ във Венеция, а двама – Арменския колеж „Мелконян“ в Кипър.
- Степан ефенди Алексан Каязаде. Достойни продължители на семейните традиции, родовата памет и на професионалните му умения са неговите наследници – Ервант Каязаде, който е внук на Хованес Степан Каязаде, утвърдил се в попрището на търговията и единствен продължител на фамилията до днес, известния български музикант и диригент Киркор Охан Киркоров и арх. Агоп Левон Каракашян, автор на Арменската църква „Сурп Аствадзадзин“ в София, които са внуци на Вартухи Степан Каязаде-Месджиян.
- Проф. Арам Хрант Берберян – Датев. Неговата единствена дъщеря Вартухи Берберян е достоен продължител на родовия музикален талант и професионални умения.
- Проф. д-р Роза Гахниян-Мирчева. Нейната дъщеря доц. Илиана Мирчева завършва специалностите педагогика и история, тя е доцент в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Внучката Адриана Пейчева завършва специалността журналистика в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и работи като журналист. Те са достойни продължители на фамилията традиции и родовата памет.
- Проф. д.м.н. Гарабед Капрелян Хусебякян. Изцяло отдаден на медицината, в професионалното поприще на тази високо хуманна професия, той

въведе и двамата си синове, които са негови достойни продължители – д-р Каприел Капрелян и доц. д-р Ара Капрелян. Първородният син, д-р Каприел Капрелян завършва медицина в Хумболтовия университет в град Берлин и специализира трансплантация на органи в град Роцок. Завръщайки се в България, за да се представи като млад лекар пред родителите си, баща му го пита дали ще успее да се реализира в професионалното поприще в чужбина. След утвърдителния отговор на сина му, той дава благословията си да се завърне в Германия и д-р Каприел Капрелян започва работа като интернист /вътрешни болести/ и открива частен кабинет в град Берлин. Проф. д-р Ара Капрелян специализира невроонкология и клинична имунология в Братиславския институт за следдипломна квалификация през периода 1990 ÷ 1992 год. и неврология, експериментална и клинична имунология в Университетската болница „Тел Ашомер“ в Тел Авив, Израел през 1994 год. Той придобива научна степен „доктор по медицина“ през 2005 год., защитавайки дисертация на тема „Комплексно проучване на диагностичните и прогностични критерии при болни с мозъчни тумори.“. През 2008 год. е избран за доцент към Катедрата по нервни болести в Медицински университет – Варна. Днес, той е професор.

- Д-р Бердж Саркис Хаджолян. Първородният му син е доц. Масис Бердж Хаджолян, доктор по право. Той следва в Юридическия факултет към Софийския университет „Свети Климент Охридски“. След дипломирането си, в продължение на 57 години, Масис Хаджолян е отдаден на юридическата професия. Минавайки през всички длъжности във Варненската

прокуратура, той достига връх в кариерата си като изпълняващ длъжността Окръжен прокурор. От самото създаване на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ през 1991 год., доц. Масис Хаджолян е негов преподавател, а в отделни периоди – зам.-декан на юридическия факултет, научен секретар и член на академичния съвет. Продължител на професионалната дарба и реализация на д-р Бердж Хаджолян е неговата правнучка – Карин Бердж Хаджолян, която завърши Медицинския университет в град Варна.

- Д-р Серапи Сетрак Гахниян-Хаджолян. Продължители на професионалната дарба и реализация са нейната дъщеря д-р Ерна Хугас Хаджолян-Латифян, специалист по вътрешни болести и хомеопатия, преподавател по клинична хомеопатия към Интернационален център за обучение със седалище в Париж /Франция/ и нейната внучка д-р София Бедо Латифян, която също завършва медицина и специализира онкология. Другият внук на Серапи Сетрак Гахниян – Хари Бедо Латифян завършва журналистика и работи като спортен журналист в София.
- Д-р Агоп Гарабед Бейлерян. Продължител на професионалната дарба и реализация на семейство д-р Агоп и д-р Забел Бейлерян е техният син д-р Манук Бейлерян, който завършва Висшия медицински институт в град Варна и специализира неврохирургия.
- Хайг Барон Баронян – магистър-фармацевт. Дъщеря му Мари Чивиджян завършва специалността „Математическо моделиране“ към Физико-математическия факултет в Софийския Държавен Университет „Св. Климент Охридски“. Тя е научен сътрудник първа степен към Института по Воден Транспорт /ИВТ/ в

град Варна. Пенсионира се като супервайзер във Варненската Търговска Банка „Експресбанк“. Нейният съпруг Максим Чивиджян завършва специалност „Фармацевтични препарати и багрила“ в Химико-технологичния институт в София и е инженер-химик. Посвещава над 35 години като старши научен сътрудник първа степен, доктор на медицинските науки и вирусолог към катедрите „Хигиена“ и „Микробиология и вирусология“ с ръководител проф. д-р Гарабед Капрелян във Висшия Институт по Медицина в град Варна. Има над 50 научни публикации. Техният син Апрахам Чивиджян завършва специалност „Информационни технологии“ във Висшия машинно електротехнически институт /ВМЕИ/ – Варна. Супервайзер е в Информационно обслужване към „Ръководство Въздушно Движение“ /РВД/ на летището в София. Синът му Барон Баронян завършва Висшия машинно електротехнически институт /ВМЕИ/ – Варна, научен сътрудник I степен. Понастоящем работи по електроподдръжката към УМБАЛ „Света Марина“ – Варна. Съпругата му д-р Аракси Баронян е стоматолог и има дългогодишна частна практика. Техният син д-р Хайг Баронян е продължител на името на дядо си, както и на професионалните заложи на него и на майка си. Той е стоматолог и също има частна практика. Най-малкият син Оханес Баронян завършва Националната Математическа Гимназия в София и математика към Физико-математическия факултет в Софийския Държавен Университет „Св. Климент Охридски“. Първоначално е началник отдел „Информационни системи“. Днес е експерт по авиационна безопасност към

„Ръководство Въздушно Движение“ /РВД/ на летището в София. Съпругата му инж. Шаке Екмекчиян-Баронян е президент на успешно утвърдената в туристическия бранш фирма ЕТ „Тур Шанс“ – Шаке Екмекчиян.

- Мариам Крикор Язджиян-Бохчалян. Нейните две дъщери са се реализирали в професионалното поприще на медицината и са достойни продължители на фамилията традиции и родовата памет. Първородната ѝ дъщеря доц. д-р Хрипсиме Артюн Бохчалян-Хачмерян е ендокринолог в МБАЛ „Света Марина“ и преподавател в Медицинския университет в град Варна. Внукът Ара Хачмерян е помощник-капитан в търговския флот. Внучката д-р Мари Ара Хачмерян е асистент в Медицинския университет в град Варна. Работи в МБАЛ „Света Марина“ /Терапия/ и подготвя специализация в областта на генетиката. Втората ѝ дъщеря д-р Анахид Артюн Бохчалян-Торосян е лекар със специалност пулмология /белодробни болести/ и главен асистент в Медицинския университет в град Пловдив. Внучката Вартануш Етвард Торосян следва режисура в САЩ.

Включили се активно в обществения живот и направили нещо особено полезно за обществото:

- Назели Оханес Мераметджиян-Папазян основава клуб „Рамгавар“ в град Варна през 1920 год., в който провежда курсове за език на арменски жени с цел да ги спаси от асимилация. Събира арменски деца от всички частни чуждоезикови училища и колежи в града и им преподава уроци по литературно-книжовен арменски език. Създава младежка лига „Ахатон“ и действа с огромна енергия в качеството си на настоятелка. Предприема и създава

съюза на жените, които осигуряват средства за бедните ученици. Посвещава се на благородната кауза да помага на нуждаещите се, жертвайки дневния си покой и нощния си сън. Нейният идеал е да се жертва и да помага!

- Нерсес Арис Папазян се посвещава на обществена дейност с благотворителна цел през периода 1937÷1986 год. в качеството си на председател на Общия Арменски благотворителен съюз „Парекордзаган“, „Фондът Нергарарян“. Назначен е за периода 1937÷1950 год. с Пълномощно № 13745 от 06.08.1937 год. на Парижкия нотариус Жан Анри Бланше /Jean Henri Blanchet/, от името на Вахан Малезиан /Vahan Malezian/, Адвокат, живущ в Париж, „Авеню де Ламбал“ № 6 /Paris, Avenue de Lamballe № 6/, XV-та градска част, действащ от името и като член-делегат на „Общия Арменски Благотворителен Съюз“ /l'Union Generale Armenienne de Bienfaisance/, Швейцарско сдружение със седалище в Лозана и има свое административно бюро в Париж, Скуер Албони № 11 /Paris, Square Alboni № 11/, XVI-та градска част. Преизбран е на 10 Февруари 1950 год. от Централния Управителен Съвет със седалище 295 Фифт Авеню, Ню Йорк, Американски Съединени Щати /295 Fifth Avenue, New York, United States of America/ до смъртта си през 1986 год., когато е на 94 години. Носейки у себе си подчертания афинитет към книжнината и духовността, непознаващ еснафското мислене, Нерсес Папазян по собствена инициатива безвъзмездно осигурява финансова помощ на български студенти от арменски произход, които получават месечна стипендия през периода на тяхното следване. По този начин спомага да се оформи, макар и малка интелигенция сред

арменската общност. Днес, те са сред известните имена в българското общество, допринесли за развитието на град Варна.

- Фабрикантът Лудвиг Киркоров Партамян е известен филантроп с поддържането на учениците от Арменското училище в град Варна до 1944 год. Изцяло финансира проектирането и изграждането на Арменския параклис в арменските гробища в град Варна.
- Д-р Бердж Саркис Хаджолян по време на следването си /1921÷1927 год./ във Виена, се включва в арменска среда, участва в събиране на помощи за Съветска Армения и по-късно, в България. Той е сред съмишлениците, които ратуват за една свободна и независима Армения. Участва в живота на арменската общност, изнася лекции, ръководи паметни тържества по повод на исторически дати и други. В град Варна се отдава на активна обществена дейност до 9 Септември 1944 год. Той е председател на „Цехагрон“. Всяка неделя, в клуба на Народно читалище „Папкен Сюни“ от 10 до 12 часа, той изнася беседи на младите майки от арменски произход за начина на грижа на техните деца и по време на съответните заболявания.
- Д-р Ашхен Гарабед Папазян прави благороден жест непосредствено след смъртта на своя баща Гарабед Папазян през 1940 год., като приема всеки четвъртък да лекува безплатно телеграфопощенски служители в негова памет.
- Проф. Арам Хрант Берберян-Датев по време на следването сътрудничи на арменската организация като корепетитор и помощник-диригент на хор „Ереван“ – София /1951÷1955 год./. Създава детски ансамбъл за арменски песни и танци в

арменското училище и към организация „Ереван“ – София. Става негов художествен ръководител и хормайстор на ансамбъла, който има голяма концертна дейност из страната. След завършване на академията /1956/ по изискване на закона той работи три години по разпределение в град Шумен. Там, Възстановява и ръководи смесения хор при арменската организация „Ереван“ в град Шумен. Правят се съвместни концерти с формациите на хормайстора-диригент Георги Бабачев, който е основоположник на хор „Родни звуци“ и продължител на певческите български традиции. Създава ансамбъл за арменски песни и танци при организация „Ереван“ – Варна и е отдаден на него през периода 1960÷1967 год.

- Проф. д.м.н. Гарабед Капрелян Хусебикян има голям принос към арменската общност във Варна. Дълги години той е председател на културно-просветна организация „Ереван“ в града. Последните години от живота си и на Църковно настоятелство „Свети Саркис“ в град Варна и училищния комитет. Като деец на ръководството на арменската общност, благодарение на големия си опит в просветното дело и администрация, работи всеотдайно за издигане на престижа на арменската общност.
- Музикантът Киркор Оханес Киркоров в продължения на десетилетия до смъртта си през 1997 год., дирижира и самодейния хор „Ереван“ – София към едноименната културно-просветна организация на българските арменци. С него е лауреат на многобройни национални награди, на два пъти изнася концерти в столицата на Армения – Ереван. Хорът и неговият диригент са награждавани нееднократно,

включително с най-високия културен орден в България „Кирил и Методий“. Днес, хорът носи името на своя най-дългогодишен диригент – маестро Киркор Киркоров. Проявява усет към откриването и привличането на музикални таланти, мнозина от които произлизат от низините на българския народ и до този момент не са имали късмета да се занимават професионално с музика. Абсолютните звезди на Ансамбъла са сопраното Райна Кабаиванска, която впоследствие ще стане прима на Миланската скала, избрана пет пъти за най-популярна личност на Италия и два пъти за музикант на годината, и Стоян Попов – определян за най-големия баритон на България, гастролирал многократно върху големите европейски оперни сцени. От Ансамбъла на Строителните войски в България, под ръководството на Киркор Киркоров, започва музикалната кариера и на Бедрос Киркоров – популярен певец в бившия Съветски съюз и в Русия, баща на мегазвездата на руската поп-музика Филип Киркоров.

- Арх. Мъгърдич Кеворк Рафаелян се включва в една асоциация на арменските висшисти, разделени на групи – лекари, адвокати, инженери, архитекти. Когато става земетресението в Армения, групата на архитектите изработва градоустройствения план на град Спитак /бившия град Ленинанган/. Лично посещава кмета на района, където живее и издейства да изпрати 10 000 френски франка.
- Инж. Хрант Ованес Бакляян – инженер-конструктор. Има своя принос към реставрацията и запазването на Арменията църква „Сурп Хач“ в град Бургас през 1973 год., която е включена в списъка за събаряне и решението е взето

на „високите нива“ с цел изграждането на хотел „България“. През 1972 год. инж. Хрант Бакляян предприема събарянето на дървената конструкция на камбанарията, която изглежда грозеща и пред срутване, и на нейно място съдейства за изграждане нова по проект, възложен на арх. Дунка Герганова. Той изчислява стоманобетоновите конструкции.

На 16 декември 1997 год. инж. Хрант Бакляян завещава цялото си недвижимо имущество за създаване на фондация „Хрант Бакляян“ за построяване на църква-парацис в Армeнското гробище в град Бургас, за подпомагане на издателската дейност на арменски език, за отпечатване на книги на български език, които да пропагандират арменската кауза, речници, разговорници и учебници, за осигуряване на стипендия на един студент от арменски произход, който да следва в страната, за подпомагане на бедстващи сънародници, за подпомагане на курсовете за изучаване на арменски език и за поощряване на младежки спортни организации.

- Бедрос Бохос Демирджиян е председател на Армeнската благотворителна организация „Парекордзаган“, „Фондът Нергарарян“, със седалище в град Лозана, Швейцария през периода 1982÷1998 година. Особено са големи заслугите му към тази хуманна и благодетелна организация. Поемайки дейността от предшественикът си Нерсес Папазян, той е упълномощен от главно седалище и канцелария на 295 Fifth Avenue /295 Фифт Авеню/, Ню Йорк, САЩ и продължава да работи в същия дух. Доходите, получавани от имотите, притежание на Съюза, се изразходват за подпомагане на социално слаби и болни сънародници, както и за самотни възрастни арменци

като им се предоставя ежемесечно определена сума пари. След политическите промени на 10 Ноември 1989 год., той е главният инициатор за откриването на Армeнското училище и детската градина. Съвместно с Армeнската Апостолическа Православна Църква осигурява необходимите средства за основен ремонт и възстановяване на съществуващата училищна сграда и обособява отделна стая за детската градина, която цялостно обзавежда. Осигурява безплатен транспорт за учениците като поддържа три микробуса, които редовно ги превозват от дома до училище и обратно. Отпуска абонаментни карти на градския транспорт на тези, които нямат възможност да ползват училищния превоз. Поддържа ансамбъла за арменски народни танци.

- Левон Крикор Сандаджиян се посвещава на обществена работа в областта на спорта, което е неговото хоби и на арменската общност в името на благородната кауза да поддържа арменщината в диаспората, чрез изучаване на майчиния език, запознаване с историята и културното творчество на Армения и да подкрепя сънародници в затруднено материално, чрез благотворителна дейност. Назначен е за секретар на Градската секция по лека атлетика към ОС на БСФС през 1948 год., с председател адвоката Хр. Момчилов. От 1956 год. в град Варна на редовно провежданите ежегодни републикански лекоатлетически игри за младежи, той е винаги назначаван като главен съдия. През 1963 год., заедно с няколко деятели създава лекоатлетическата обиколка на Радио Варна. През 1973 год., той е назначен за главен съдия на лекоатлетическите международни

състезания на БОК по случай конгреса на БОК в град Варна. През 1984 год. – за Генерален спортен съдия на МВР-адата в град Варна, за което получава плакет за спомен. През периода 1987÷1998 год., със същия ентузиазъм и трудолюбие, той продължава да работи неуморно като общественик. Приет е за зам.-председател на ОАБС „ПАРЕКОРДЗАГАН“ – Варна.

Отделните разкази ни връщат към вековните и неотменими правила на човешко поведение: строго семейно възпитание и порядки, спазване на традициите и моралните ценности, рядка култура, търпимост между поколенията и почит към членовете на семейството, и поуки с общочовешка стойност. Сред интелигенцията място намира и жената. Показвам, че откривайки своите способности и талант, тя трябва да ги развие, независимо от обстоятелствата в живота ѝ, за да бъде полезна за обществото, пълноценна за семейството си и подражание за

наследниците си. Голяма част от съответните личности произхождат от скромни и обикновени семейства. В книгата се проследява трудния им житейски път, съпътстван от несгоди, белязан с безспорно силния им характер и духовното им израстване. Въпреки това, те изминават целенасочено и съзидателно своя път на развитие, постигайки успехи в професионалната си реализация и утвърждаване в обществото. Целта на всеки човек е да открие, развие и утвърди своето поприще чрез занаят, професия или наука, за да бъде полезен на обществото и да отгледа своите деца, предавайки им житейския си опит. Не на последно място, той трябва да се стреми да бъде еманципиран, да изпреварва предходното поколение и да се отличава от него, да го надгражда интелектуално и духовно, пазейки светлия спомен и тачейки паметта на предците си.

За контакти:
Жаклин Едуард Бодурова –проектант и технически
консултант
0878 819 428; 052 626 094
Jaki_bodurova@abv.bg